

Adolygiad o Drefniadau Comisiynu Awdurdodau Lleol ar gyfer Darpariaeth Addysg Heblaw yn yr Ysgol

Crynodeb Gweithredol

Cyflwyniad

Penodwyd Ymchwil OB3 gan Lywodraeth Cymru i gynnal adolygiad o'r dulliau a ddefnyddir gan awdurdodau lleol (ALLau) ac ysgolion i gomisiynu darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol a darpariaeth addysg a gomisiynir gan ysgolion. Yr amcanion penodol oedd:

- nodi modelau presennol, eu harferion cysylltiedig a'r prosesau sydd ar waith ar draws yr holl ardaloedd ALI yng Nghymru
- nodi arferion a phrosesau sicrhau ansawdd a rheoli ansawdd a ddefnyddir gan sefydliadau (ALLau ac UCD) wrth gomisiynu darpariaeth allanol addysg heblaw yn yr ysgol
- nodi arferion a phrosesau sicrhau ansawdd a rheoli ansawdd a ddefnyddir gan ysgolion wrth gomisiynu darpariaeth allanol addysg heblaw yn yr ysgol
- nodi barn comisiynwyr darpariaeth allanol (ALLau, UCD ac ysgolion) ynghylch cryfderau a gwendidau'r arferion a'r prosesau a fabwysiadwyd
- asesu rhinweddau ac anfanteision cymharol y prosesau a ddefnyddir ar hyn o bryd
- gwneud argymhellion ar gyfer canllawiau comisiynu.

Addysg heblaw yn yr ysgol yw addysg a ddarperir gan yr ALI i ddiwallu anghenion disgyblion na allant, am ba reswm bynnag, fynychu ysgol a gynhelir. Mae'n chwarae rhan hanfodol o ran rhoi mynediad i addysg mewn ystod o leoliadau i rai o'r bobl ifanc sydd fwyaf agored i niwed gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, unedau cyfeirio disgyblion (UCD), sefydliadau addysg bellach (SAB), ysgolion annibynnol a sefydliadau'r

trydydd sector. Gellir cyfuno'r opsiynau hyn hefyd ag addysg ran-amser mewn ysgol prif ffrwd fel rhan o becyn o fesurau sydd wedi'u cynllunio i ddarparu addysg briodol¹. Mae'n werth nodi, fodd bynnag, fod dadansoddiad 2018 o arferion cofrestru disgyblion wedi canfod bod y 'diffiniad EOTAS presennol yn agored i ddehongliadau goddrychol'².

Mae astudiaethau olynol wedi dangos bod argaeledd, natur ac ansawdd darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol yn amrywio o un ardal ALI i'r llall³ sy'n dynodi'r angen i lywodraeth genedlaethol 'arddel agwedd gryfach drwy sefydlu polisïau a gweithdrefnau cenedlaethol'⁴. Er bod Llywodraeth Cymru yn ystyried 'trefniadau addysg heblaw yn yr ysgol ac unedau cyfeirio disgyblion yn fater lleol'⁵, mae'n bwriadu datblygu canllawiau i helpu ALLau ac ysgolion i gryfhau trefniadau ar gyfer comisiynu addysg heblaw yn yr ysgol yn allanol i sicrhau bod proses diwydrwydd dyladwy yn cael ei dilyn o ran diogelu ac i sicrhau priodoldeb ac ansawdd y lleoliad a'r addysg.

Dull

Cynhaliwyd yr adolygiad rhwng mis Mawrth a mis Gorffennaf 2019 ac roedd yn cynnwys:

- cam cychwynnol, a oedd yn cynnwys cyfarfod cychwynnol gyda swyddogion Llywodraeth Cymru a pharatoi dull methodolegol wedi'i fireinio a chynllun prosiect
- ymchwil desg, a oedd yn cynnwys dadansoddiad o ddogfennau polisi a dogfennau rheoliadol perthnasol yn ymwneud ag addysg heblaw yn yr ysgol, gan gynnwys cyhoeddiadau Llywodraeth Cymru; dadansoddiad o ddata cyhoeddedig sy'n berthnasol i addysg heblaw yn yr ysgol; ac adolygiad byr o ganllawiau comisiynu a monitro yn ymwneud â darpariaeth a gomisiynwyd gan ysgolion yn Lloegr
- paratoi pum canllaw trafod ansoddol i gyfweild â rhanddeiliaid a chynrychiolwyr allweddol o ALLau, UCD, ysgolion a darparwyr allanol addysg heblaw yn yr ysgol
- cynnal cyfweiliadau gyda thri sefydliad sy'n rhanddeiliaid allweddol⁶
- cynnal cyfweiliadau â chynrychiolwyr sy'n gyfrifol am ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol ar draws pob un o'r 22 ALI⁷

¹ [Adran 4 \(2\) Deddf Addysg 1996](#).

² Llywodraeth Cymru (2018) [Dadansoddiad o Baneli Atgyfeirio Awdurdod Lleol a/neu Ymarferion i Ddysgwyr sy'n Cael Mynediad at Ddarpariaeth EOTAS](#), tud.16

³ Llywodraeth Cymru (2013) [Evaluation of Education Provision for Children and Young People Educated Outside the School Setting](#).

⁴ Llywodraeth Cymru (2019) [Fframwaith Gweithredu ar gyfer darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol](#), tud.5.

⁵ Ibid, tud.5.

⁶ Estyn, Comisiynydd Plant Cymru a Chyngor Ysgolion Annibynnol Cymru.

⁷ Cynhaliwyd un cyfweiliad â chynrychiolydd sy'n gyfrifol am addysg heblaw yn yr ysgol yng Ngwynedd yn ogystal ag Ynys Môn.

- cynnal cyfweiliadau â chynrychiolwyr sy'n gyfrifol am ddarpariaeth UCD o fewn 13 ALLI, sef yr athro â gofal yn nodweddiadol
- casglu gwybodaeth gan randdeiliaid, ALLau ac UCD am ysgolion sy'n ymwneud â chomisiynu neu ddefnyddio darpariaeth, yn ogystal â darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol y gellid gofyn iddynt gyfrannu at yr adolygiad. Darparwyd manylion cyfanswm o 48 o ysgolion a 35 o ddarparwyr addysg heblaw yn yr ysgol
- cynnal cyfweiliadau â chynrychiolwyr o 17 o ddarparwyr addysg heblaw yn yr ysgol a 12 o ysgolion sy'n ymwneud â chomisiynu neu ddefnyddio darpariaeth
- syntheseiddio canfyddiadau'r gwaith maes a pharatoi adroddiad i ddarparu asesiad o effeithiolrwydd arferion comisiynu presennol ac amlygu nodweddion cyffredin a gwahaniaethau mewn dulliau gweithredu.

Canfyddiadau Allweddol

O ran y cyd-destun cyfreithiol a rheoliadol, canfu'r adolygiad:

- ei bod yn ofynnol i ALLau wneud trefniadau ar gyfer darparu addysg briodol yn yr ysgol neu heblaw yn yr ysgol ar gyfer y plant hynny o oedran ysgol gorfodol na allant am unrhyw gyfnod, oherwydd salwch, oherwydd eu bod wedi'u gwahardd o'r ysgol neu am reswm arall, dderbyn addysg briodol oni wneir trefniadau o'r fath ar eu cyfer⁸. Mae gan ALLau hefyd y pŵer (ond nid y ddyletswydd) i ddarparu addysg briodol ar ffurf addysg heblaw yn yr ysgol i bobl ifanc na allant gael addysg briodol oni wneir trefniadau o'r fath ar eu cyfer⁹
- y tu hwnt i'r hyn a nodir mewn deddfwriaeth, nid oes diffiniad clir sy'n cael ei ddeall yn gyffredinol o addysg heblaw yn yr ysgol. Fodd bynnag, gellir ei ddarparu mewn ystod o leoliadau gan gynnwys UCD, SAB, ysgolion annibynnol a lleoliadau eraill fel darparwyr yn y trydydd sector neu'r sector preifat
- nad oes dehongliad cyson o'r hyn a olygir gan 'addysg heblaw yn yr ysgol' neu 'ddarpariaeth amgen', er bod y termau hyn wedi'u diffinio mewn deddfwriaeth ac yng nghanllawiau Llywodraeth Cymru. Mae angen gwella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o ddeddfwriaeth a chanllawiau presennol sy'n ymwneud â'r maes gwaith hwn fel blaenoriaeth
- prin iawn yw'r llenyddiaeth gadarn ar arferion cydnabyddedig ac effeithiol o gomisiynu darpariaeth addysg allanol er mwyn llywio'r gwaith o ddatblygu canllawiau comisiynu

⁸ Deddf Addysg 1996 19 (1).

⁹ Deddf Addysg 1996 19 (4).

yng Nghymru. Ystyriwyd canfyddiadau adolygiad Ofsted o'r ddarpariaeth a gomisiynir gan ysgolion yn Lloegr¹⁰, sy'n cynnig mewnwelediad i gryfderau a gwendidau ymarfer presennol, wrth ddatblygu ein hargymhellion ar gyfer canllawiau comisiynu yng Nghymru yn y dyfodol.

O ran nifer y disgyblion yng Nghymru sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol, canfu'r adolygiad:

- yn ôl cyfrifiad addysg heblaw yn yr ysgol a gynhelir yn flynyddol bob mis Ionawr, fod 2,286 o ddisgyblion ym mis Ionawr 2019¹¹ yng Nghymru a oedd yn derbyn addysg y tu allan i'r ysgol wedi'i hariannu gan ALlau Cymru. O blith y rhain, roedd 1,784 yn derbyn eu prif addysg drwy ddarpariaeth heblaw yn yr ysgol ac roedd y 502 arall yn derbyn eu prif addysg mewn ysgol a gynhelir¹²
- bu gostyngiad nodedig yng nghyfran y disgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol nad ydynt ar gofrestr ysgol a thwf yn y rhai â chofrestriad atodol rhwng mis Ionawr 2012 a 2019
- UCD sy'n cyfrif am y gyfran fwyaf o ddisgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol, sef 43.5 y cant ac ysgolion annibynnol yw'r ail ddarpariaeth a ddefnyddir amlaf, sef 14.3 y cant ym mis Ionawr 2019
- nifer cyfartalog yr oriau o addysg a ddarperir i ddisgyblion y mae eu prif addysg y tu allan i'r ysgol yw 21 awr, er bod hyn yn amrywio yn ôl y math o leoliad addysgol a ddefnyddir.

O ran trefniadau comisiynu'r ALI, canfu'r adolygiad:

- fod y trefniadau'n amrywio o un ALI i'r llall. At ei gilydd, mae 13 ALI yn comisiynu darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol gan ddarparwyr allanol. Darpariaeth alwedigaethol sydd i'w gyfrif am y rhan fwyaf o hyn. Ym mhob ardal ALI heblaw dwy, cynigir darpariaeth mewn UCD
- mae saith ALI yn gweithredu fframwaith o ddarparwyr cymeradwy addysg heblaw yn yr ysgol a sicrhawyd drwy broses gomisiynu gystadleuol agored. Mae dau arall yn gweithredu fframwaith neu restr o ddarparwyr drwy lwybr anghystadleuol, lle mae'r ALI

¹⁰ Ofsted (2016) [Alternative provision: The findings from Ofsted's three-year survey of schools' use of off-site alternative provision](#).

¹¹ [Yn seiliedig ar wybodaeth a gasglwyd yn ystod wythnos y cyfrifiad rhwng 14 ac 18 Ionawr 2018.](#)

¹² Datganiad Ystadegol Cyntaf Llywodraeth Cymru [Disgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol, 2018/19](#).

yn cynnal gwiriadau sicrhau ansawdd. Mae trefniadau yn yr ALLau sy'n weddill lle mae darpariaeth yn cael ei chomisiynu gan ddarparwyr allanol yn llai tryloyw

- bod gan ALLau sy'n defnyddio fframwaith o ddarparwyr a benodwyd drwy broses gaffael gystadleuol brosesau trylwyr ar waith i asesu addasrwydd darparwyr a gomisiynir drwy ystyried polisïau ac arferion sefydliadol. Gellid gwella dulliau gweithredu drwy roi mwy o bwyslais yn y dyfodol ar ansawdd yr addysgu, cynnydd disgyblion a'r gallu i ddarparu ar gyfer dysgwyr y mae'n well ganddynt ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg
- bod dulliau cyllido addysg heblaw yn yr ysgol yn amrywio o un ALI i'r llall, yn enwedig o ran trefniadau adfachu ariannol gan ysgolion, gyda chyllid yn dod o amrywiol ffynonellau, gan gynnwys o gyllideb UCD ac ysgolion.

O ran darpariaeth a gomisiynwyd gan UCD ac ysgolion, canfu'r adolygiad:

- fod UCD ac ysgolion yn comisiynu darpariaeth addysg allanol yn rheolaidd. Gwelwyd bod y trefniadau ar gyfer gwneud hynny yn weddol anffurfiol ar lefel ysgol gyda dibyniaeth fawr ar argymhellion a gafwyd ar dafod leferydd a defnyddio darparwyr a ddefnyddiwyd gan ysgolion yn y gorffennol
- bod 16 o ALLau wedi nodi bod ysgolion yn comisiynu darpariaeth addysg allanol. Mewn dwy ardal, nid oedd yr ALI yn ymwybodol bod ysgolion yn comisiynu darpariaeth, er bod yr adolygiad hwn wedi nodi achosion o'r fath
- bod cyfanswm o 9 o blith y 12 ysgol a gafodd eu cyfweild yn comisiynu darpariaeth addysg allanol yn uniongyrchol. Mae natur y ddarpariaeth yn amrywio yn yr un modd â nifer y disgyblion sy'n mynychu pob lleoliad.

O ran lleoli disgyblion mewn darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol, canfu'r adolygiad:

- fod ysgolion yn chwarae rhan arwyddocaol yn y broses o hysbysu ALLau am ddisgyblion y gall fod angen darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol arnynt. Gwneir defnydd helaeth o baneli atgyfeirio a ffurflenni atgyfeirio i gynorthwyo'r broses hon ac mae lle i wella cysondeb y wybodaeth y gofynnir amdani o fewn y broses atgyfeirio. Byddai ALLau yn croesawu canllawiau y gellid eu rhannu ag ysgolion ynghylch 'trothwy' atgyfeirio disgyblion
- bod anghenion disgyblion, a'u deilliannau addysgol, fel arfer yn cael eu nodi pan wneir yr atgyfeiriad i ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol. Gellid gwella'r prosesau drwy sicrhau bod deilliannau addysg yn cael eu cytuno'n ysgrifenedig ar y cam atgyfeirio

- bod tuedd gynyddol i ymchwilio i ddatrysiadau ar ffurf darpariaeth uniongyrchol gan ALI i ddisgyblion na fyddai UCD yn addas iddynt. Canfu'r gwaith maes hefyd enghreifftiau o ysgolion yn cymryd camau ataliol cadarnhaol i ddiwallu'n well anghenion disgyblion a fyddai o bosibl wedi cael eu hatgyfeirio at ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol fel arall.

O ran monitro a rheoli'r ddarpariaeth a gomisiynwyd, canfu'r adolygiad:

- fod gan y mwyafrif o ALLau gontractau neu gytundebau lefel gwasanaeth (CLG) ar waith gyda darparwyr allanol. Roedd sawl ALI o'r farn y gallent chwarae rhan fwy rhagweithiol o ran monitro'r ddarpariaeth, yn enwedig o ran monitro ansawdd y ddarpariaeth ac i ba raddau y mae'r ddarpariaeth yn diwallu anghenion dysgwyr.
- bod gwahaniaethau sylweddol yn y dulliau a'r ymdrech a ddefnyddir i fonitro a rheoli darpariaeth a gomisiynir gan ALI ac mae hwn yn faes y dylai canllawiau a gyhoeddir yn y dyfodol ei flaenoriaethu
- bod ysgolion yn gwneud defnydd cyfyngedig o gontractau CLG wrth gomisiynu darpariaeth addysg ac mae eu trefniadau monitro yn anffurfiol ar y cyfan. Canfuwyd bod UCD ar y llaw arall yn defnyddio dull pwrpasol o roi darpariaeth allanol ar waith ar gyfer disgyblion ac yn mabwysiadu rôl ymarferol iawn o ran monitro'r ddarpariaeth. Byddai'n fuddiol i ysgolion efelychu'r arferion effeithiol hyn.

Daw'r adolygiad i'r casgliad fod angen i Lywodraeth Cymru ddatblygu canllawiau manwl sy'n cynnwys comisiynu a rheoli pob math o ddarpariaeth allanol gan gynnwys y ddarpariaeth a gomisiynir yn unol ag Adran 19 o'r Ddeddf Addysg a'r darpariaethau yn Neddf Addysg 2002. Daw'r adolygiad hefyd i'r casgliad y dylai Llywodraeth Cymru ystyried y canlynol:

- ni chaiff yr arfer o annog ysgolion i fabwysiadu dull mwy cynhwysol o ddiwallu anghenion disgyblion a fyddai fel arall yn cael eu cyfeirio at ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol drwy broses bresennol Llywodraeth Cymru o fonitro perfformiad ysgolion mewn perthynas â chyflawniadau CA4
- mae angen cynnig mwy o safoni a chanllawiau ynghylch statws cofrestru disgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol a disgyblion sy'n mynychu darpariaeth addysg y tu allan i ysgolion prif ffrwd a drefnir a/neu a ddarperir gan ysgolion
- dylai'r canllawiau nodi'r disgwyliadau mewn perthynas ag ailintegreiddio disgyblion i addysg prif ffrwd
- dylai'r canllawiau nodi'r data a'r adroddiadau gofynnol y gellid disgwyl i ddarparwyr allanol eu rhannu ag ALLau, UCD ac ysgolion.

Argymhellion

Mae'r adolygiad yn cynnig naw argymhelliad i Lywodraeth Cymru eu mabwysiadu o fewn ei chanllawiau comisiynu:

Dull gweithredu cyffredinol	
1.	Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n mynd ati o ddifrif i atgyfnerthu deddfwriaeth a chanllawiau presennol mewn perthynas â'r hyn yw addysg heblaw yn yr ysgol a darpariaeth amgen a gomisiynir gan yr ALI yn ogystal â darpariaeth addysg a gomisiynir gan ysgolion, er mwyn gwella'r ddealltwriaeth ymhlith ymarferwyr.
2.	Rydym yn argymhell y dylai'r canllawiau fod yn berthnasol i gomisiynu a rheoli'r holl ddarpariaeth addysg allanol a ddarperir gan ALLau, ysgolion neu UCD ledled Cymru.
Nodi hawliau'r disgybl	
3.	Dylai'r canllawiau amlinellu hawliau'r disgybl a'r hyn y gall ei ddisgwyl yn ystod y broses atgyfeirio a beth i'w ddisgwyl os ydyn yn cael mynediad at addysg heblaw yn yr ysgol neu ddarpariaeth addysg allanol. Gellid amlinellu hyn mewn canllaw hawdd ei ddeall i bobl ifanc.
Cynllunio darpariaeth addysg allanol ac atgyfeirio at y ddarpariaeth honno	
4.	Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n amlinellu: - dull gweithredu ac enghraifft o amserlen y dylai ALLau, mewn cydweithrediad ag ysgolion, UCD a darparwyr, eu mabwysiadu er mwyn adolygu a nodi'r cyflenwad a'r galw mewn perthynas ag addysg heblaw yn yr ysgol yn eu hardal, a hynny'n rheolaidd - y wybodaeth y byddai disgwyl iddi gael ei chynnwys ar ffurflenni atgyfeirio a ddefnyddir gan ysgolion wrth atgyfeirio disgyblion at ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol. Dylai ffurflenni atgyfeirio, fan leiaf, nodi'r ymateb graddedig a fyddai'n ddisgwyliedig gan ysgolion cyn atgyfeirio disgybl i ddarpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol ac awgrymu trothwy addas lle y dylai ysgolion fod yn atgyfeirio disgyblion i gael darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol - yr angen i ALLau ddefnyddio paneli atgyfeirio mewn perthynas ag addysg heblaw yn yr ysgol. Gallai fod yn ddefnyddiol i'r canllawiau nodi'r cylch gorchwyl a'r aelodaeth ddisgwyliedig ar gyfer paneli atgyfeirio. Gallai'r canllawiau hefyd amlinellu sut y gallai paneli atgyfeirio gefnogi'r amcan o ailintegreiddio disgyblion yn ôl i addysg prif ffrwd, lle bo hynny'n briodol. Dylid cynnwys ysgolion fel aelodau o baneli atgyfeirio.

Comisiynu darpariaeth addysg allanol

5. Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n cynnwys rhestr wirio fanwl ar gyfer sicrhau ansawdd i'r rhai sy'n comisiynu addysg heblaw yn yr ysgol neu ddarpariaeth addysg allanol er mwyn asesu addasrwydd darparwyr allanol, sy'n cynnwys:
- gwirio statws cofrestru darparwyr a sicrhau nad yw unrhyw ddarpariaeth addysg sy'n mynd yn groes i'r rheoliadau ynghylch cofrestru yn cael ei defnyddio
 - rhestr briodol o bolisiâu ac arferion sefydliadol y byddai disgwyl i ddarparwyr eu rhoi ar waith. Awgrymwn y dylai'r rhain gynnwys polisiâu ymddygiad disgyblion, cynlluniau cwricwlwm, trefniadau diogelu disgyblion, polisi gwrth-fwlio, polisi iechyd a diogelwch, ansawdd adeiladau a chymwysterau a phrofiadau staff
 - asesiad priodol o ansawdd yr addysgu a gynigir gan y darparwr
 - gwybodaeth ysgrifenedig am rwydweithio cymdeithasol a'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol
 - gwybodaeth ysgrifenedig am ddisgwyliadau'r comisiynydd ynghylch y gweithdrefnau amddiffyn plant y dylid eu dilyn os oes gan ddarparwyr bryderon am ddisgybl
 - gwybodaeth ysgrifenedig am sut y dylid hysbysu'r comisiynydd ynghylch presenoldeb disgyblion a gweithdrefnau ar gyfer mynd i'r afael ag unrhyw absenoldeb.

Monitro a sicrhau ansawdd y ddarpariaeth

6. Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n amlinellu'r hyn sy'n ofynnol o gyrff comisiynu o ran camau i fonitro a sicrhau ansawdd unrhyw ddarpariaeth addysg allanol. Yn benodol, rydym yn argymhell:
- y gallai fod yn ddefnyddiol i'r canllawiau gynnwys rhestr wirio y gallai ALLau, ysgolion neu UCD ei defnyddio i fonitro unrhyw ddarpariaeth a gomisiynir yn allanol. Byddem yn argymhell bod y rhestr wirio yn ystyried cynnydd a chyflawniadau disgyblion, ansawdd y ddarpariaeth, y trefniadau arwain a rheoli a roddwyd ar waith gan ddarparwyr, yn ogystal â'r gweithgareddau datblygu a hyfforddi ar gyfer staff darparwyr
 - dylid annog y rhai sy'n comisiynu darpariaeth addysg i werthuso'n systematig ansawdd yr addysgu a'r dysgu a ddarperir i ddisgyblion
 - dylai'r rhai sy'n comisiynu darpariaeth addysg asesu effaith addysgu a dysgu ar gynnydd disgyblion tuag at y cymwysterau y maent yn eu hastudio.

Y disgwyliadau o ran cyrff comisiynu

7. Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n nodi'r cyfrifoldebau y disgwylir i ALLau, ysgolion ac UCD eu hysgwyddo wrth gomisiynu darpariaeth addysg. Disgwyliwn i'r rhain gynnwys:
- y trefniadau lles disgyblion y disgwylir iddynt eu rhoi ar waith mewn perthynas â diogelu yn ogystal ag iechyd a diogelwch
 - gwybodaeth ar lefel disgyblion y dylai'r ysgol neu'r UCD ei rhannu gyda'r darparwr cyn i'r lleoliad ddechrau
 - natur yr ohebiaeth rhwng yr ALL, yr ysgol neu'r UCD a'r disgybl a'r rhiant/gofalwr yn ystod y broses atgyfeirio a'r lleoliad ei hun
 - y wybodaeth ysgrifenedig sy'n ofynnol mewn perthynas ag amcanion y lleoliad, canlyniadau addysgol a thargedau ffurfiol yn ymwneud â chymwysterau (lle bo hynny'n briodol) ar gyfer y disgybl
 - yr hyn sy'n ofynnol o ran monitro cynnydd disgyblion yn erbyn yr amcanion y cytunwyd arnynt
 - yr hyn a ddisgwylir gan y corff comisiynu o ran monitro ymweliadau, gan gynnwys pa mor rheolaidd y dylai ymweld â'r darparwr i adolygu'r lleoliad
 - y cynlluniau ar gyfer monitro presenoldeb a'r trefniadau ar gyfer mynd i'r afael ag unrhyw gyfnod o absenoldeb
 - trefniadau trafnidiaeth er mwyn i'r disgybl fynychu'r lleoliad
 - cynlluniau ar gyfer sicrhau bod y disgybl yn parhau i fod yn aelod o gymuned yr ysgol
 - cynlluniau ar gyfer ailintegreiddio disgybl i'r ysgol, pe bai'n briodol gwneud hynny
 - y camau y disgwylir i'r ysgol a'r UCD eu cymryd i adolygu'r deilliannau y mae'r disgybl yn eu cyflawni ac ansawdd y ddarpariaeth allanol
 - y gofyniad i ysgolion ac UCD adrodd yn gywir ar y disgyblion hynny sy'n cael mynediad i ddarpariaeth addysg allanol.

Y disgwyliadau o ran darparwyr allanol

8. Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n amlinellu'r cyfrifoldebau y disgwylir i ddarparwyr allanol eu hysgwyddo. Byddem yn disgwyl i'r rhain gynnwys:
- sut y maent yn cydymffurfio â deddfwriaeth ac a ydynt wedi'u diffinio a'u cofrestru fel ysgol annibynnol

- pa bolisïau a gweithdrefnau y byddai disgwyl iddynt eu rhoi ar waith i sicrhau bod lles, addysg a diogelwch disgyblion yn cael eu cynnal
- yr hyn sy'n ddisgwyliedig ohonynt o ran eu cysylltiad a'u cyfathrebu â'r corff comisiynu a rhiant/gofalwr y disgybl
- erbyn pryd y byddai disgwyl iddynt gynnal asesiad cychwynnol o anghenion addysg y disgybl a'r hyn y dylai'r asesiad hwn ei gynnwys
- yr hyn sy'n ddisgwyliedig ohonynt o ran hysbysu'r corff comisiynu am bresenoldeb ac absenoldeb disgyblion: mae adolygiad o ganllawiau eraill yn awgrymu y byddai hyn yn digwydd ddwywaith y dydd
- yr hyn a fyddai'n ddisgwyliedig ohonynt o ran adrodd ar gynnydd disgybl i'r corff comisiynu a pha mor rheolaidd y dylid gwneud hynny: byddem yn disgwyl i hyn gwmpasu ymgysylltiad y disgybl, presenoldeb, ymddygiad a chynnydd a chyflawniad addysgol.

Y disgwyliadau o ran Allau

9. Rydym yn argymhell bod y canllawiau'n nodi'r hyn sy'n ddisgwyliedig o'r ALI o ran cefnogi darpariaeth a gomisiynir gan ysgolion. Rydym yn argymhell y dylai ALLau:
 - ddatblygu a rhannu cyfeirlyfr neu fframwaith o ddarparwyr sydd wedi bod yn destun proses sicrwydd ansawdd y gall ysgolion eu defnyddio i gomisiynu darpariaeth ohono
 - rhoi polisi ysgrifenedig ar waith i gefnogi ysgolion sy'n comisiynu darpariaeth addysg allanol
 - cynnal archwiliad blynyddol i fonitro a yw ysgolion yn comisiynu darpariaeth addysg allanol ai peidio ac adrodd i Lywodraeth Cymru ar nifer yr ysgolion sy'n comisiynu darpariaeth, y disgyblion sy'n defnyddio darpariaeth o'r fath a natur y ddarpariaeth a ddefnyddir.

Awduron: Nia Bryer a Heledd Bebb, Ymchwil OB3 ac Einir Burrowes, Dateb

Bryer, N; Bebb, H a Burrowes, E (2020). *Adolygiad o Drefniadau Comisiynu Awdurdodau Lleol ar gyfer Darpariaeth Addysg Heblaw yn yr Ysgol*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, Rhif Ymchwil Gymdeithasol: 39/2020

Ar gael: <https://llyw.cymru/adolygiad-o-drefniadau-comisiynu-awdurdodau-lleol-ar-gyfer-darpariaeth-addysg-heblaw-yn-yr-ysgol>

Safbwyntiau'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru yw'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch ag:

Ymchwil Ysgolion

Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

E-bost: ymchwilysgolion@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol: 978-1-80038-610-5